

ISSN 2080-1807

Weronika Kortas*

Uniwersytet Mikołaja Kopernika

email: wkortas@doktorant.umk.pl

Social reading w kontekście nowych technologii: historia, rodzaje, projekty

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSB.2017.024>

STRESZCZENIE: *Social reading* jest zjawiskiem angażującym w czytanie jednego tekstu większej grupy ludzi. Celem artykułu jest wyjaśnienie, na czym to zjawisko polega, ze szczególnym uwzględnieniem społecznego czytania online. Założenie jest dość proste: ludzie chcą dzielić się tym, co czytają, swoimi przemyśleniami, opiniami itd. i chcą, by na nie reagowano. Technologia w sposób naturalny i oczywisty jest świetnym aktywatorem tego typu działań. Dzięki temu czytanie – czynność, która zazwyczaj kojarzy się ze spędzaniem czasu samemu – staje się doświadczeniem wspólnotowym. Na podstawie analizy i krytyki piśmiennictwa artykuł omawia istotę *social reading* – jego rozwój, różne definicje i typy oraz prezentuje wybrane projekty z tego zakresu.

SŁOWA KLUCZOWE: Bob Stein, czytanie społecznościowe, czytanie online, social reading, The Golden Notebook Projekt, The Open Utopia, Thorn.

Wprowadzenie

Zazwyczaj bywa tak, że zmianom towarzyszy z jednej strony radośne oczekiwanie nowego, a z drugiej strach i niechęć. Podobnie było

---

* Uczestniczka studiów doktoranckich z zakresu bibliologii i informatologii, prowadzonych na Wydziale Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

z punktami przełomowymi na drodze do elektronicznych źródeł wiedzy. Jej początków można doszukiwać się już w czasach Platona, który niechętnie spoglądał na pomysł zapisywania filozoficznych rozważań i dzieł literackich. Uważał, że takie poczynania rozleniwia ludzkie umysły, które nie będą już musiały zapamiętywać historii, twierdzeń i przypowieści¹.

Ważnym krokiem ku unowocześnianiu książek był wynalazek druku. Budził on sprzeciw instytucjonalny, m.in. Kościoła, który obawiał się niekontrolowanego przyrostu pism propagujących inne poglądy i wierzenia. Na to jednak szybko znalazł się sposób – indeks ksiąg zakazanych². Bano się również, że sztuka w postaci wizualnej zaniknie, że nie będzie już potrzeby malowania, rzeźbienia itd., skoro wszystko łatwo da się wydrukować. Wynalazek Gutenberga wzbudzał również strach przed umasowieniem literatury, która dotychczas była dostępna tylko dla wybranych. Można powiedzieć, że wynalazek ten wpłynął na powstanie podziału na literaturę wysoką – drukowaną w znacznie mniejszych nakładach i niską – masową.

Kolejnymi zmianami, które warto wspomnieć, były radio, a następnie telewizja. Tutaj również wróżyono śmierć książkom. Ekspertcy byli przekonani, że dostęp do takich mediów spowoduje zanik umiejętności czytania i pisanie. Po co ludzie mieliby czytać, jeżeli można wszystko obejrzeć (i usłyszeć)?

Z Internetem miało być jeszcze gorzej. Przeciwnicy nowego medium byli przekonani, że osoby, które zaczną z niego korzystać, skazane są na wtórny analfabetyzm. Przewidywano koniec rynku drukarskiego oraz powrót kultury obrazkowej, co niechybnie oznaczałoby dezintegrację tzw. galaktyki Gutenberga. Jednak żeby móc korzystać z Internetu, trzeba umieć i pisać, i czytać. Medium to stało się miejscem zaspokajania potrzeb m.in. rozrywkowych, komunikacyjnych i informacyjnych. Dla wielu jest to niezbędne uzupełnienie życia w świecie realnym.

---

¹ M. Erler, *Platona krytyka pisma/oralności oraz teoria pryncypiów* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://peitho.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2016/01/03.pdf>.

² K. Pokorna-Ignatowicz, *Kościół w świecie mediów. Historia – dokumenty – dylematy* [online] Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2002, 176 s. [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: https://books.google.pl/books?id=L-fYF2p9AMRSc&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage-&q&f=false.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na cechy informacji internetowych ściśle powiązane z cechami i funkcjami Internetu. Można tu wymienić m.in.: nieograniczony geograficznie, terytorialnie i czasowo dostęp do informacji, różny stopień ich szczegółowości, łatwe uaktualnianie oraz oglądanie, porównywanie, sortowanie, grupowanie czy wyszukiwanie według słów kluczowych. Niektóre artykuły są interaktywne – pozwalają odbierać informacje od użytkownika i reagować na nie, wzbogacone o grafikę – zdjęcia, animacje, dźwięk, które można bez trudu kopiować i drukować. Ponadto koszty zamieszczania informacji w Internecie są niższe niż w źródłach tradycyjnych, a czas ich publikacji jest znacznie krótszy niż w przypadku druku. Biorąc pod uwagę wszystkie wymienione wyżej cechy, można stwierdzić, że informacje internetowe cechuje wysoka użyteczność³.

Bezpośrednio doświadczamy rewolucji, która w odróżnieniu od tej związanej z wynalezieniem prasy drukarskiej, zawiera w sobie wiele małych rewolucji, które następują po sobie z dnia na dzień, mikrorewolucje techniki, która zmienia się w tym samym czasie, co systemy czytania i pisanie, percepcji i związanych praktyk. [...]. Jednym z tych trendów jest socjalizacja czytania z serią technologicznych, instytucjonalnych, akademickich i profesjonalnych propozycji, które zachęcają do współpracy i wymiany. Czytanie staje się coraz bardziej społeczne, aczkolwiek to zawsze była jego cecha charakterystyczna⁴.

Celem niniejszego artykułu jest zebranie i przedstawienie informacji na temat zjawiska społecznościowego czytania w kontekście nowych technologii. Na podstawie analizy i krytyki piśmiennictwa artykuł omawia istotę *social reading* – jego rozwój, różne definicje i typy oraz prezentuje wybrane projekty z tego zakresu.

Pod koniec 2016 r. Biblioteka Narodowa przeprowadziła badanie stanu czytelnictwa w Polsce na reprezentatywnej ogólnopolskiej próbie

---

³ J. Pondel, *Cechy informacji dostępnych w Internecie*, „Informatyka Ekonomiczna” 2006, nr 9, s. 366–369.

⁴ J. Cordón-García, J. Alonso-Arévalo, R. Gómez-Díaz, D. Linder *Social Reading. Platforms, Applications, Clouds and Tags* (Chandos Publishing Social Media Series) [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://pl.scribd.com/read/282654970/Social-Reading-Platforms-Applications-Clouds-and-Tags>.

3149 respondentów w wieku co najmniej 15 lat. Z badania tego wynika, że w 2016 r. co najmniej jedną książkę przeczytało 37% badanych⁵. Z kolei z Internetu korzysta obecnie 2/3 Polaków, przy czym

najpopularniejszą czytelniczną praktyką internetową jest poszukiwanie praktycznych porad i wskazówek, a także informacji związanych z pracą lub nauką, czytanie prasy bądź wiadomości i korzystanie z internetowej encyklopedii⁶.

Jak wynika z informacji zamieszczonych w książce Lucyny Stetkiewicz *Kulturowi wszyscyżerocy sięgają po książkę...*, w 2006 r. 89% internautów zadeklarowało przeczytanie w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem przynajmniej jednej książki, 50% – co najmniej dwóch, a 58% – co najmniej jednej w ciągu tygodnia poprzedzającego badanie. Autorka stwierdza, że jest to dowód na to, „że internauci czytają więcej niż przeciętny czytający Polak”⁷.

Dla porównania, według raportu *Special Eurobarometer 399. Cultural access and participation*, opublikowanego przez Komisję Europejską pod koniec 2013 r., drugim najbardziej popularnym zajęciem w 2012 i 2013 r. w Europie było czytanie książek. 68% respondentów przyznało, że przeczytało przynajmniej jedną książkę w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Odwiedzanie publicznych bibliotek było siódme na liście – 31% badanych zrobiło to przynajmniej raz. Jest to o 4% mniej niż w 2007 r.⁸

Według raportu Pew Research Center, opublikowanego w styczniu 2014 r., 24% Amerykanów nie przeczytało ani jednej książki w ciągu roku poprzedzającego badanie. Liczba ta potroiła się od 1978 r.⁹

---

⁵ I. Koryś, J. Kopeć, Z. Zasacka, R. Chymkowski, *Stan czytelnictwa w Polsce w 2016 roku* [online]. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2017, 119 s. [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bn.org.pl/download/document/1493378303.pdf>.

⁶ D. Michalak, I. Koryś, J. Kopeć, *Stan czytelnictwa w Polsce w 2015 roku* [online]. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2016, 113 s. [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bn.org.pl/download/document/1459845698.pdf>.

⁷ L. Stetkiewicz, *Kulturowi wszyscyżerocy sięgają po książkę...*, Toruń 2011, s. 348.

⁸ *Special Eurobarometer 399. Cultural Access and Participation* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_399_380_en.htm.

⁹ K. Zickuhr, L. Rainie, *A Snapshot of Reading in America in 2013* [online] [dostęp

Jeśli chodzi o e-booki, to 47% czytelników poniżej 30 roku życia przeczytało co najmniej jeden w ciągu roku poprzedzającego badanie. Młodszy czytelnicy chętnie otwierali książki na komputerze lub smartfonie, podczas gdy starsi używali czytników. Tablety posiada 42% dorosłych, a e-booki czyta na nich 78% użytkowników. 44% deklaruje, że robią to przynajmniej raz na tydzień¹⁰.

Společnościowe czytanie – próby definicji

Ludzie socjalizują się poprzez czytanie od wieków, czy to podczas niezobowiązujących pogawędek, dyskusji „na salonach”, czy na spotkaniach klubów książki. Mary K. Tod w artykule *Social Media & Social Reading – An Author’s View* zauważa, że czytanie społecznościowe nie jest niczym nowym. Staje się jednak czymś wszechobecnym poprzez Internet i mobilne urządzenia. Na pytanie zadane w ankiecie z 2005 r., przeprowadzonej na ponad 2000 czytelników, 45% z nich przyznało, że „pod wpływem mediów społecznościowych czyta więcej niż dotychczas”¹¹. Połowa respondentów odpowiedziała, że media społecznościowe zmieniły ich styl czytania.

W czytaniu społecznościowym chodzi o związki: czytelników z pisarzami, czytelników z czytelnikami, czytelników z recenzentami i blogerami, pisarzy z pisarzami i blogerów z blogerami [...]. Takie relacje są osobiste, angażujące czas i wysiłek tych, którzy się włączają. [...]. W ankiecie z 2013 r., w której przebadano ponad 2400 osób, 1473 respondentów wymieniło jedną, dwie lub trzy ulubione strony czytelnicze. [...] Społecznościowe czytanie umożliwia doświadczenie współdzielonego przeżycia czytanej książki. Czytelnicy uwielbiają

---

30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.pewinternet.org/2014/01/16/a-snapshot-of-reading-in-america-in-2013/>.

¹⁰ J. Bazán Babczonek, *Global Publishing and Reading Statistics* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: https://www.internationalpublishers.org/images/annual-reports/2015_online_statistics.pdf.

¹¹ M. K. Tod, *Social Media & Social Reading – An Author’s View* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.writersworkshop.co.uk/blog/social-media-social-reading-an-authors-view/>.

rozmawiać o książkach, które czytają. Niektórzy dołączają do fizycznie istniejących klubów książki, inni wybierają kluby książki online¹².

Tod przytacza odpowiedzi na pytanie zadane w ankiecie z 2015 r.¹³ dotyczące *social reading*. Respondenci przyznawali, że „media społecznościowe sprawiają, że łatwiej jest mi znaleźć książki, które lubię”, „media społecznościowe dają mi głos dotyczący książek, które przeczytałem” i „czerpię przyjemność z poczucia wspólnotowości, które media społecznościowe uaktywniają wokół czytania”¹⁴. Ponadto autorka zauważa, że czytelnicy oczekują od autorów zaangażowania w społeczność i że to zaangażowanie z obu stron ma wymiar osobisty. Poza tym „publiczność zwiększa publiczność”¹⁵, czyli czytelnicy poprzez polecanie sobie kolejnych książek, miejsc w Internecie itd. sprawiają, że społeczność rośnie.

Można więc powiedzieć, że *social reading* jest czynnością publiczną. By mogło zaistnieć, potrzebna jest interakcja pomiędzy co najmniej dwoma osobami i tekstem. To, co do tekstu dodaje czytelnik – swoje przemyślenia, uwagi, krytykę itd., jest kluczowym elementem społecznego czytania. Czytelnicy muszą chcieć wyrażać swoje zdanie: poprzez napisanie komentarza, recenzji, notatki na marginesie, wypowiedzi. Nie wystarczy zwykle pożyczanie książki między przyjaciółmi. Musi też zaistnieć wymiana myśli na jej temat¹⁶. Dzięki wymienionym cechom czynność ta, która zazwyczaj kojarzy się ze spędzaniem czasu samemu, staje się doświadczeniem wspólnotowym. Umberto Eco sugerował, że tekst jest „pracą otwartą”, która nie jest skończona, i przeznaczona się ją do całkowitego przebudowania przez przyszłych czytelników¹⁷.

---

¹² M. K. Tod, *Social Media & Social...* Zob. też M. K. Tod, *A Writer of History. Wyniki ankiety „Favourite Reading Oriented Sites. Readers Choice”* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://awriterofhistory.com/2014/02/17/favourite-reading-oriented-sites-readers-choice/>.

¹³ M. K. Tod, *A Writer of History. Wyniki ankiety „Readers Survey”* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://awriterofhistory.com/reader-surveys/2015-reader-survey/>.

¹⁴ M. K. Tod, *Social Media & Social...*

¹⁵ Tamże.

¹⁶ A. Mannella, *What Is „Social Reading” and why Should Libraries Care? Wyniki ankiety* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://tametheweb.com/2011/06/14/what-is-social-reading-and-why-should-libraries-care-a-tt-guest-post-by-allison-mennella/>.

¹⁷ J. Cerdón-García, dz. cyt.

Warto w tym miejscu przyrzeć się nazewnictwu. Autorzy książki *Social Reading. Platforms, Applications, Clouds and Tags* zwrócili m.in. uwagę na neologizm *Wreading*. Oznacza on „czytanie jako akt pisania”¹⁸. Rewolucja internetowa wywołała gwałtowny wzrost czytania i pisania online i pojawienie się tzw. *czytania multimedialnego* oraz *new literacies*, czyli *nowego alfabetyzmu*. Pojawiły się również propozycje nazw, takich jak: *czytanie metamedia* (ang. *Metamedia reading*), *czytanie online* (ang. *online reading*) czy *czytanie interaktywne* (ang. *Interactive reading*). Zwolennicy poszczególnych terminów uważali je za odpowiedniejsze niż *czytanie multimedialne*. Podobnie rzecz się miała z *nowym alfabetyzmem*, który chciano zastąpić określeniami, takimi jak: *transalfabetyzm* (ang. *transliteracy*), *alfabetyzm multimedialny* (ang. *multimedia literacy*) i *alfabetyzm informacyjny* (ang. *Informtional literacy*). Marc Jahjah uważa, że czytanie jest „zupełnie społeczne, nawet bez interwencji sieci społecznościowych”¹⁹. Henrik Berggren, dyrektor generalny i założyciel niemieckiej firmy Readmill, twierdzi natomiast, że określenie *shared reading*, czyli *czytanie współdzielone*, jest lepsze niż nazwa *social reading*.

Bob Stein wymyślił określenie *social book* (*książka społecznościowa*) w odniesieniu do publikacji, która umożliwia wymianę informacji, współpracę między czytelnikami, jednoczenie autorów, komentowanie i integrację w różnego rodzaju sieciach²⁰.

Dla Steina *social* oznacza prowadzenie dyskusji na marginesach książki. Gdy czytamy społecznościowo, tworzymy w książce równego rodzaju graficzne oznaczenia. *Social* oznacza również dostęp do komentarzy wszystkich czytelników z danego systemu oraz możliwość zaangażowania się w kontakt z autorami w sposób niesynchroniczny lub w czasie rzeczywistym w *książce*²¹.

Rozważając historię zjawiska *social reading*, czyli *czytania społecznościowego*, warto przyrzeć się działalności wspomnianego już Roberta Steina (znanego jako Bob Stein). Jego nietradycyjne podejście do czytelnic-

---

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże.

stwa sięga czasów, gdy studiował w Massachusetts Institute of Technology. W 1979 r. zajmował się tam projektem interaktywnego czytania. Tłumaczy, że postrzegał książki jako „wehikuły przenoszące pomysły w czasie i przestrzeni”²², w których strony nie są statyczne. Bezpośrednio z tej wizji pochodzi późniejszy pomysł stworzenia dynamicznych marginesów umożliwiających czytelnikom komentowanie poszczególnych fragmentów książki. Więcej informacji na ten temat pojawi się w dalszej części tekstu.

W 1985 r. Robert Stein założył firmę The Voyager Company, która jako pierwsza zajęła się komercyjnym wydawaniem multimediiów na płytach CD-ROM. Jednym z pierwszych dzieł przeznaczonych do sprzedaży było nagranie IX Symfonii Beethovena w wykonaniu Filharmoników Wiedeńskich. Prócz koncertu na płycie znalazły się m.in. materiały bibliograficzne²³.

Kolejnym projektem Steina była założona w 2001 r. firma Night Kitchen. Zajmowała się ona stworzeniem narzędzia nowej generacji służącego do przygotowywania elektronicznych publikacji²⁴. W tym celu powstała aplikacja Tool Kit 3 (TK3), która pozwoliła autorowi zebrać razem tekst, dźwięk, wideo i zdjęcia. Użyto do tego prostego mechanizmu „przeciągnij i upuść”. Ponadto autor mógł wzbogacać tekst publikacji o odсылaczce, przypisy czy wyróżnienia. Dzięki narzędziu stworzenie książki było dość łatwe. Stein wyjaśniał, że „dostępne są szablony stron, ale autor może również stworzyć swój własny wzór tła i elementów. Tekst może być importowany jako plik .html lub .rtf”²⁵. Projekt ten kontynuowany jest w założonym przez Steina The Institute for the Future of the Book²⁶.

---

²² C. Malgras, *The Future of The Book Is Social. Bob Stein's Insights* [online] [dostęp 30 września 2017] Dostępny w World Wide Web: <https://labodeledition.wordpress.com/2014/04/10/introduction-to-bob-steins-vision-of-the-future-of-the-book/>.

²³ S. Moyer, *What IF? „Humanities”* [online] 2009, vol. 30, no. 4 [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.neh.gov/humanities/2009/julyaugust/feature/what-if>.

²⁴ C. Malgras, dz. cyt.

²⁵ P. Hiltz, *Night Kitchen Offers Multimedia Authoring Tool* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.publishersweekly.com/pw/print/20010507/24068-night-kitchen-offers-multimedia-authoring-tool.html>.

²⁶ *Future of the Book: People* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.futureofthebook.org/people.html>.

Według Steina „czytanie i pisanie zawsze były czynnościami społecznymi, ale fakt ten przysłańało medium, jakim jest druk”²⁷. Po kilku latach prób nadążenia w swojej działalności za technologią Stein skupił się na tzw. *Networked book* (*książce sieciowej*), czyli „połączonej” do Internetu i „połączonej” z podobnie myślącymi czytelnikami²⁸.

Zdaniem Steina doświadczenie czytania daje czytelnikowi dostęp do nowego wymiaru, tak jak komentowanie łączy czytanie i pisanie, nakłaniając do głębszych rozważań. Twierdzenie to oparte jest na wynikach kilku eksperymentów. Były to między innymi stworzenie wtyczki Comment Press do silnika blogowego Word Press, która umożliwia interakcje między czytelnikami danego tekstu, czy The Golden Notebook Project z 2008 r. Ten ostatni Stein komentuje: „ten eksperyment był fantastyczny i udany w kontekście ustalania wydolności komunikacyjnej asynchronicznych grup czytelniczych”²⁹. Eksperyment przeprowadzono na siedmiu kobietach, których zadaniem było czytać powieść i dyskutować na temat jej zawartości online. Szerzej temat ten został omówiony w dalszej części tekstu.

Comment Press natomiast umożliwia grupie użytkowników zapisywanie swoich przemyśleń, uwag, komentarzy czy też opinii na tzw. dynamicznych marginesach cyfrowej książki, podczas gdy pozostali mogą je czytać i na nie odpowiadać. Stein uważa, że optymalna liczba użytkowników to 20. Sekcja komentarzy umieszczona jest po prawej stronie „kartki” z tekstem. Stein, tłumacząc ten pomysł, odwoływał się do średniowiecza. Wskazywał m.in. na rękopisy Kopernika, w których tekst na stronie zajmował niewiele miejsca w stosunku do marginesów. Wolna przestrzeń była miejscem na notatki³⁰.

Po tym, jak Massachusetts Institute of Technology umieścił w 2006 r. online *Gamer Theory*, której autorem jest McKenzie Wark, Stein stwierdził, że gdy „konwersacja zaczęła pokazywać się na marginesach, zdałem sobie sprawę, że autor i czytelnik są teraz w tej samej przestrzeni... To spłaszczyło hierarchię druku”³¹. Wspomniane doświadczenia pomogły Steinowi stworzyć *know-how* czytania społecznościowego, czego wy-

²⁷ S. Moyer, dz. cyt.

²⁸ Tamże.

²⁹ Tamże.

³⁰ C. Malgras, dz. cyt.

³¹ S. Moyer, dz. cyt.

nikiem było powstanie Social book w 2011 r. Jest to platforma, dzięki której użytkownicy mogą nie tylko komentować konkretne fragmenty, ale również dzielić się nimi z innymi, odpowiadać na komentarze, śledzić wypowiedzi innych i/lub dane osoby i tworzyć interaktywne społeczności czytelników i/lub pisarzy³². Social book umożliwia czytanie tekstu w sposób naturalny – wraz z komentarzami, które są obok, a nie tradycyjnie dla Internetu (np. blogów) na dole.

Jedną z pierwszych społeczności, która zaczęła używać platformy, było środowisko uniwersyteckie. Przykładem jest projekt, w którym brało udział osiemdziesięciu pięciu studentów literatury brytyjskiej. Udostępniono im piętnaście książek. Z opisu projektu wynika, że pozalekcyjne dyskusje na marginesach wzbogaciły dyskusje podczas zajęć³³.

Warto zauważyć, że twórcy platformy zastrzegają, by materiały, które użytkownicy umieszczają w serwisie, nie były obciążone prawem autorskim. „Gdy zauważymy, że coś zostało wgrane nielegalnie, usuniemy to”³⁴.

Najobszerniejszą pracą na temat społecznościowego czytania zdaje się wspomniana już książka *Social Reading. Platforms, Applications, Clouds and Tags (Chandos Publishing Social Media Series)* z 2013 r. Autorzy definiują tu *społecznościowe czytanie* jako „czytanie w środowisku wirtualnym, gdzie książka i czytanie sprzyjają formowaniu się społeczności i miejsca wymiany”³⁵. W książce zaznaczono, że zmiany w pojmowaniu autorstwa i czytelnictwa prowadzą do powstawania nowych modeli biznesowych, pasujących do standardów Web 2.0. Coraz ważniejsze stają się strony oferujące sieciowe i współdzielone czytanie. W publikacji zajęto się takimi tematami, jak: nowa koncepcja książki, ocena platform i aplikacji służących społecznościowemu czytaniu, czytanie w chmurze, rozwój nowych modeli biznesowych i książki Open Access.

Wśród wielu artykułów związanych tematycznie ze społecznościowym czytaniem można wymienić tekst pt. *Book Buzz. Online 24/7 Virtual Reading Clubs and what We've Learned about Them* z 2007 r., w którym autorki Catherine AuYeyng, Sheila Dalton oraz Sandra Gornall zdefinio-

---

³² *Social Book* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://theopenutopia.org/social-book/>.

³³ C. Malgras, dz. cyt.

³⁴ *Social Book. Guidelines* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://www.livemargin.com/socialbook/client/info_page.html#page=guidelines.

³⁵ J. Cordón-García, dz. cyt.

wały *social reading* jako interakcję społeczną między członkami danej grupy, której realizację motywuje osiągnięcie wspólnego interesu.

W artykule *Social Reading. An Opportunity for New Ways of Learning* z 2014 r. Mario Pireddu definiuje społecznościowe czytanie następująco:

tekst jako miejsce społeczne i środowisko interakcji. Tekst (książka, artykuł, esej itp.) może być czytany, dyskutowany i komentowany i w związku z tym wzbogacany i powiększany przez czytelników. [...] Czytanie społecznościowe możliwe jest tylko dzięki infrastrukturze sieci i w związku z jej logiczną komunikacją³⁶.

W artykule *Social Reading and Libraries* z 2011 r. Allison Mennella posługuje się następującą definicją *czytania społecznościowego*:

Social reading związane jest z prostą ideą: ludzie chcą dzielić się tym, co czytają. Technologia jest tego świetnym aktywatorem – od Flickr'a do YouTube'a, od blogów do Facebooka, staliśmy się społeczeństwem, które ceni sobie dzielenie się swoimi myślami i obserwacjami³⁷.

Autorka powołuje się również na myśl Tylera Shoresa, że „czytanie książki nie powinno być doświadczeniem pasywnym, ale raczej hałaśliwą konwersacją”³⁸. Mennella tłumaczy marginalia, czyli uwagi robione na marginesach stron, jako „spontaniczne wybuchy czystych, prywatnych reakcji na jakąkolwiek książkę, którą mam przed sobą. Jest to najbardziej intymna, kompletna i szczerza forma krytycyzmu”³⁹.

Innym badaczem zajmującym się m.in. tą tematyką jest Richard J. Stevens. W artykule pt. *The Kindle vs. the Nook. Two Models of Social Reading* z 2012 r. autor zwraca uwagę, że wzrost popularności książek

---

³⁶ M. Pireddu, *Social Reading. An Opportunity for New Ways of Learning* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.researchgate.net/publication/272191044>.

³⁷ A. Mennella, *Social Reading and Libraries* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.scribd.com/doc/57754227>.

³⁸ T. Shores, *Writing in Books, and Kindle Public Notes* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.tylershores.com/2011/02/24/marginalia-books-and-ebooks/>.

³⁹ Tamże.

elektronicznych stał się znaczący w 2010 r. Zaczęło się pojawiać coraz więcej e-booków, urządzeń do czytania i różnorodnych platform umożliwiających nawiązanie relacji pomiędzy czytelnikiem a tekstem oraz z innymi czytelnikami. W artykule przedstawiono analizę dwóch czytników e-booków: Kindle firmy Amazon oraz Nook firmy Barnes and Noble. Autor podkreśla, że owe urządzenia sprzyjają społecznościowemu czytaniu na różne sposoby. Kindle wykorzystuje asynchroniczną oraz trwałą obecność czytnika, która nastawiona jest na udział w tekście. Doświadczenie czytania społecznościowego jest tutaj bardziej prywatne. Nook za to sprzyja synchronicznym i efemerycznym „wizytom” użytkownika. System ten oparty jest na modelu sieci społecznej. Społecznościowe czytanie ma tu charakter interpersonalny⁴⁰.

Jeśli chodzi o Polskę, to niewiele powstało tekstów na temat *social reading*. Najobszerniejszą z nich i powszechnie dostępną w Internecie wydaje się publikacja pt. *Jak czytają Polacy? Raport badawczy projektu „Zmiany kultury czytelniczej w Polsce w kontekście upowszechnienia e-tekstów i urządzeń pozwalających z nich korzystać”* z 2016 r. autorstwa Małgorzaty Kisilowskiej, Magdaleny Paul i Michała Zająca. Społecznościowemu czytaniu poświęcono tu jeden podrozdział. „Raport powstał w ramach projektu [...], realizowanego z programu Obserwatorium Kultury 2015 Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przy wsparciu Fundacji Orange”⁴¹. *Social reading* tłumaczy się tu jako

wprowadzanie i korzystanie z aplikacji umożliwiających aktywność w mediach społecznościowych lub analogiczne działania w obrębie książki (komentowanie, obserwowanie itp.)⁴².

Tematyką *social reading* zajął się również Michał Buczek w swojej pracy inżynierskiej zatytułowanej *Czytanie społecznościowe. Analiza ist-*

---

⁴⁰ R. J. Stevens, *The Kindle vs. the Nook. Two Models of Social Reading*. „International Journal of the Book” [online] 2009, no. 9 [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://ijb.cgpublisher.com/product/pub.27/prod.458>.

⁴¹ M. Kisilowska, M. Paul, M. Zajac, *Jak czytają Polacy? Raport badawczy projektu „Zmiany kultury czytelniczej w Polsce w kontekście upowszechnienia e-tekstów i urządzeń pozwalających z nich korzystać”* [online]. Warszawa: Centrum Cyfrowe Polska, 2016, 201 s. [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2016/06/Jak-czytaja-Polacy-raport-końcowy.pdf>.

⁴² Tamże.

niejących rozwiązań i projekt nowych funkcji i zastosowań z 2016 r. Autor w abstrakcie informuje:

Przedmiotem pracy jest realizacja idei czytania społecznościowego w dobie wydawnictw elektronicznych, które usuwają ograniczenia fizyczne tradycyjnych książek. Punktem wyjścia była analiza rozwoju idei adnotowania książek – marginaliów na przestrzeni wieków. W ramach pracy dyplomowej opracowano szereg modyfikacji i rozszerzeń projektu Annotation Studio, które polegały na wprowadzeniu funkcji filtracji adnotacji oraz tworzenia chmury znaczników, stworzonej na podstawie znaczników adnotacji⁴³.

W wydawnictwie zbiorowym pt. *LaTel. Z badań nad wykorzystaniem technologii informacyjnych w bibliologii i informatologii* z 2015 pod redakcją Grzegorza Gmitera, Mikołaja Ochmańskiego i Marcina Roszkowskiego znaleźć można dwa artykuły, w których pojawiają się informacje o społecznościowym czytaniu. Pierwszy *Publiczność czytelnicza w sieci*, autorstwa wspomnianej już M. Kisilowskiej, „podejmuje próbę reinterpretacji terminu *publiczność czytelnicza* oraz analizy zachowań czytelniczych w środowisku wirtualnym”⁴⁴. Kisielowska odnosi się do czytania społecznościowego w kontekście czytników e-booków, pisząc:

forma i treść wypowiedzi czytelników, będące sposobem wyrażania ich opinii odczytanym tekście, zależą od miejsca i czasu ich sformułowania. Przykładowo – mogą to być komentarze bezpośrednio towarzyszące tekstowi e-booka, zarówno te bardziej emocjonalne, jak i nieraz zupełnie niezwiązane z książką, których zamieszczanie *na gorąco* umożliwiają czytniki⁴⁵.

---

⁴³ M. J. Buczek, *Czytanie społecznościowe. Analiza istniejących rozwiązań i projekt nowych funkcji i zastosowań* [praca inżynierska, promotor: doc dr inż Marek Średniawa], Warszawa 2016.

⁴⁴ M. Kisilowska, *Publiczność czytelnicza w sieci*. W: *LaTel. Z badań nad wykorzystaniem technologii informacyjnych w bibliologii i informatologii*, pod red. G. Gmitera, M. Ochmańskiego i M. Roszkowskiego [online]. Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2015, 218 s. [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://pliki.sbp.pl/wydawnictwo/LaTel_portal.pdf.

⁴⁵ Tamże.

Autorka odwołuje się tu do poglądów wspomnianego już wcześniej J. R. Stevensa.

Temat społeczności w odniesieniu do książek porusza również M. Roszkowski w artykule pt. *Wykorzystanie technologii informacyjnych do gromadzenia i analizy danych ze społecznościowego serwisu Lubimy Czytać*, w którym podjął się charakterystyki zjawiska społecznościowego katalogowania książek w serwisie Lubimy Czytać. Autor wyjaśnia:

społecznościowe katalogowanie (ang. *Social Indexing, Social Cataloging, Folk Classification*) to zjawisko charakterystyczne dla sieci drugiej generacji (Web 2.0), w którym to internauci uczestniczą w procesie opisu zasobów sieciowych. Efektem tego procesu są tzw. metadane generowane przez użytkowników (ang. *User Generated Metadata*). [...] Serwis społecznościowy dla czytelników to typ serwisu społecznościowego, którego celem jest integracja użytkowników zainteresowanych wymianą informacji wpisujących się w kontekst doświadczeń czytelnicznych. Z punktu widzenia integracji na poziomie społecznym są to narzędzia pozwalające na tworzenie mikrosocjności internautów o wspólnych zainteresowaniach. Integracja i partycypacja na poziomie technicznym to możliwość tworzenia i współtworzenia opisów publikacji (w tym tagowanie), dodawania recenzji, tworzenia bazy cytatów, oceniania publikacji itp. we współdzielonej przestrzeni sieciowej⁴⁶.

Rodzaje *social reading*

Na podstawie artykułu Steina pt. *Taxonomy of Social Reading. A Proposal* oraz tekstu Menelli, pt. *Social Reading and Libraries*, a także własnej analizy, można wyróżnić pięć typów *social reading*. Są to:

- 1) tradycyjne rozmowy na temat książek,
- 2) tradycyjne kluby książki, rozmowy na lekcji itd.,
- 3) kluby książki online,
- 4) media społecznościowe dedykowane książkom,
- 5) czytanie online „na marginesach książki”.

---

⁴⁶ M. Roszkowski, *Wykorzystanie technologii informacyjnych do gromadzenia i analizy danych ze społecznościowego serwisu Lubimy Czytać*. W: tamże.

Pierwszy rodzaj czytania społecznościowego to tradycyjne rozmowy na temat książek. Polega ono na tym, że na spotkaniu ze znajomym, przyjacielem, na randce, z grupą z pracy itd. można porozmawiać bezpośrednio, twarzą w twarz na temat książek. Pytanie, „czy przeczytałeś ostatnio coś ciekawego?”, jest czymś w rodzaju „kleju”, *small talk*, który pozwala nam podtrzymać kontakt i może rozwinąć się w rozmowę⁴⁷. Cechami tej kategorii są nieformalność, synchroniczność, efemeryczność i bycie offline⁴⁸. Pierwsza z cech oznacza, że wspomniane rozmowy na temat książki nie są z góry zaplanowane i zorganizowane. Wymiana poglądów dzieje się spontanicznie i niezobowiązująco. Cecha druga, czyli synchroniczność, oznacza w tym wypadku występowanie wypowiedzi uczestników rozmowy jedna po drugiej i w krótkich odstępach czasu. Kolejna cecha to efemeryczność. Wspomniana sytuacja trwa stosunkowo krótko, zwłaszcza w stosunku do kolejnych typów – opisanych poniżej. Ostatnia cecha to bycie offline. Tradycyjne rozmawianie na temat książek dotyczy spotkań twarzą w twarz, w realnym świecie.

Drugi rodzaj społecznego czytania to tradycyjne kluby książki, rozmowy na lekcji itd. – jednym słowem spotkania sformalizowane. Polega to na tym, że członkowie grupy mają za zadanie przeczytać dany tekst na umówiony z góry termin⁴⁹. Podczas spotkania odbywa się omawianie tekstu, jego analiza, dzielenie się spostrzeżeniami itd. Dlaczego ludzie lubią organizować się w kluby książki? Na pewno ważna jest interakcja z innymi⁵⁰. Ponadto ważne jest to, że mają zadanie do wypełnienia, mogą spotkać nowe osoby, podyskutować, wymienić myśli, spostrzeżenia czy znaleźć nowe ciekawe książki do czytania⁵¹. Dla niektórych plusem jest

---

⁴⁷ B. Stein, *A Taxonomy of Social Reading. A Proposal: Categories 1, 2, 3* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://futureofthebook.org/social-reading/categories-1-2-3/index.html>.

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ *What Is a Book Club?* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bookclubs-resource.com/book-club.php>.

⁵⁰ C. AuYeung, S. Dalton, S. Gornall, *Book Buzz: Online 24/7 Virtual Reading Clubs and what We've Learned about Them*. „Canadian Journal of Library and Information Practice and Research” [online] 2007, no. 2 (2) [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://journal.lib.uoguelph.ca/index.php/perj/article/view/237/527>.

⁵¹ D. Lloyd, *Five Reasons to Join a Book Club*. „Huffington Post” [online] 04.27.2010 [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://www.huffingtonpost.com/delia-lloyd/five-reasons-to-join-a-bo_b_476162.html.

też na pewno poczucie przynależności do społeczności, z którą dzieli się podobne zainteresowania⁵². Cechami omówionej kategorii są tryb offline, formalność, synchroniczność, efemeryczność⁵³. Jak już wspomniano, tego typu spotkania są sformalizowane, zorganizowane i zaplanowane. Mimo że dyskusje mogą zająć kilka godzin, to nadal typ ten określimy jako efemeryczny. Pozostałe cechy, czyli offline i synchroniczność, można wyjaśnić tak samo jak w przypadku typu pierwszego. Rozmawianie na temat książek podczas spotkań dyskusyjnych klubów książki, w klasie na lekcji itd. odbywa się twarzą w twarz, w realnym świecie. Synchroniczność natomiast oznacza, że wypowiedzi uczestników rozmowy następują bezpośrednio po sobie, w krótkich odstępach czasu.

Kolejnym, trzecim rodzajem społecznego czytania są kluby książki online. Plusem takich miejsc jest np. ich mnogość w Internecie i nie chodzi tu tylko o liczbę, ale i o rodzaje. Istnieją kluby poświęcone konkretnemu autorowi, epoce, rodzajowi literatury itd. Użytkownik ma z czego wybierać. Kolejnym plusem jest brak ograniczenia czasowego czy miejscowego. Członkowie mogą zabierać głos w dyskusji niezależnie od tego, gdzie są i która jest u nich godzina⁵⁴. Jest to wygodne nie tylko dla osób, które mieszkają w innej strefie czasowej, ale również dla podróżujących, bardzo zajętych, chorych itd. Dla niektórych zaletą jest też zapewne anonimowość i brak bezpośrednich interakcji. Są osoby, które wolą pozostać w cieniu i tylko czytać wypowiedzi innych i czują się tak bardziej komfortowo, a są osoby, które wolą spotkać się z grupą i dyskutować na żywo. No i jeszcze jedno – można dobrze przemyśleć swoją wypowiedź⁵⁵. Cechami omówionej kategorii są tryb online, (zazwyczaj) nieformalność, synchroniczność lub niesynchroniczność i nieefemeryczność. Atrybut pierwszy oznacza kluby książki, które są w Internecie, a ich członkowie spotykają się za pośrednictwem komputerów. Kluby książki są zazwyczaj nieformalne. Mimo ich ogólnego zorganizowania działalność użytkowników nie jest z góry zaplanowana czy ujednolicona. Wypowiedzi członków danego klubu mogą następować bezpośrednio po sobie, w małych odstępach

---

⁵² B. Hoffert, *The Book Club Exploded*. „Library Journal” [online] 2006, no. 131 (12) [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://lj.libraryjournal.com/2006/07/library-services/the-book-club-exploded/#_.

⁵³ B. Stein, dz. cyt.

⁵⁴ *What is a ...*

⁵⁵ C. AuYeung, dz. cyt.

czasu i wtedy będzie je można określić jako synchroniczne. Jednak cechą wypowiedzianą się w Internecie jest to, że można angażować się w różnym czasie. Co za tym idzie, wymiana zdań może mieć również charakter niesynchroniczny. W takim wypadku odstępy między kolejnymi wypowiedziami będą nieregularne – dłuższe lub krótsze. Ostatnią wymienioną cechą tej kategorii jest nieefemeryczność. Cecha ta łączy się bezpośrednio z poprzednią. Skoro użytkownicy mogą dokładać swoje cegiełki do dyskusji w różnym czasie, to sama rozmowa może potrwać nawet kilka tygodni lub miesięcy.

Czwarty typ społecznego czytania to media społecznościowe poświęcone książkom. Po rejestracji i założeniu swojego profilu użytkownicy mogą katalogować, oceniać, dyskutować, polecać, recenzować, komentować, szukać książek według najróżniejszych kryteriów, tworzyć listy tego, co przeczytali, czytają i chcą przeczytać, budować rankingi, odpowiadać na komentarze innych itd. Media społecznościowe dały masom możliwość włączenia się do grona dyskutujących o książkach. Mowa tu m.in. o takich stronach, jak Goodreads, strona recenzji na Amazonie, Shelfari czy polskie BiblioNetka, Lubimy Czytać itd. Pomocne są również takie narzędzia, jak Reddit, Digg czy Delicious, które pozwalają na gromadzenie, kategoryzację i dzielenie się zakładkami. Wspomniany portal GoodReads pozwala ludziom dzielić się ich listami czytelnictwami z innymi użytkownikami, komentować książki oraz tworzyć publiczne tablice z informacjami o przeczytanych publikacjach czy postępie w czytaniu⁵⁶. Na Scribd też pojawiły się nowe społeczne funkcje. Jeżeli użytkownik zaloguje się swoimi danymi z Facebooka, otrzyma spersonalizowane rekomendacje oparte na zainteresowaniach danej osoby oraz na tym, czym dzielą się jej znajomi. Ponadto interesującym tytułem łatwo się podzielić. Wystarczy kliknąć na przycisk „lubię to”⁵⁷. Również na Facebooku można tworzyć swoją biblioteczkę na profilu, oceniać książki i pisać komentarze⁵⁸. Sporo „społecznych” funkcji pojawia się jako wbudowane narzędzie czytników e-booków. Np. czytnik Amazon Kindle, poprzez połączenie z serwisem GoodReads, umożliwia wyświetlanie fragmentów czytanego tekstu, które

---

⁵⁶ M. Kozłowski, *Is Social Reading the Future of eBooks? I Hope Not!* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://goodereader.com/blog/commentary/is-social-reading-the-future-of-ebooks-i-hope-not>.

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ B. Stein, dz. cyt.

zostały zaznaczone przez inne osoby, sprawdzenie, co czytają znajomi, czy ocenianie książek. Pojawiła się też opcja pożyczania już przeczytanych książek znajomym⁵⁹. Cechami omówionej kategorii są online, synchroniczność lub niesynchroniczność, nieformalność i nieefemeryczność. Atrybuty tego rodzaju społecznego czytania mają takie samo wyjaśnienie jak typ trzeci, czyli kluby książki online. Po pierwsze, media społecznościowe poświęcone książkom znajdują się w Internecie. Po drugie, wypowiedzi użytkowników mogą pojawiać się po sobie zarówno w małych, jak i dużych odstępach czasu. Udział w portalach społecznościowych charakteryzuje nieformalność. Jest tak dlatego, że mimo zorganizowania poszczególnych portali same dyskusje, wymiana komentarzy czy działalność użytkowników nie są konkretnie zaplanowane i zorganizowane. Użytkownik może angażować się w różnego rodzaju aktywności, ale nie musi. Poza tym nie ma tu określonych ram czasowych. Użytkownik może napisać tylko jeden komentarz, a może powracać do danego wątku nawet przez kilka tygodni czy miesięcy.

Ostatni rodzaj i zarazem ten, któremu poświęcono w artykule najwięcej miejsca, to czytanie online „na marginesach książki”. Na czym takie czytanie polega? W Internecie zamieszcza się dany tekst z tzw. dynamicznym marginesem, który umożliwia komentowanie każdej przeczytanej strony lub akapitu oraz odpowiadanie na komentarze innych. Jest to możliwe m.in. dzięki takim narzędziom, jak np. CommentPress, DigressIt czy BookGlutton. Podobnie jak w przypadku poprzednich typów czytania online, taki sposób omawiania dzieł pozwala brać udział w dyskusji ludziom z różnych miejsc na Ziemi – z różnych krajów, kultur. Czytelnicy mają możliwość dyskusowania o konkretnym fragmencie, który ich zainteresował, bezpośrednio obok niego. Cechami omówionej kategorii są tryb online, formalność, synchroniczność lub niesynchroniczność i nieefemeryczność⁶⁰. Tak jak poprzednie dwa typy, aktywność ta odbywa się w Internecie. Społeczne czytanie online „na marginesach książki” jest czynnością formalną, ponieważ jest zorganizowane. Zada-

---

⁵⁹ *A Booklover's New Best Friend* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: https://www.amazon.com/gp/product/B00ZV9PXP2/ref=topnav_storetab_kstore?th=1.

⁶⁰ B. Stein, *A Taxonomy of Social Reading. Category 4* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://futureofthebook.org/social-reading/category-4/index.html>.

niem użytkowników jest omawianie konkretnego tekstu w konkretny sposób. Wypowiedzi czytelników danej książki mogą następować bezpośrednio po sobie, w małych odstępach czasu – synchronicznie lub z dużymi przerwami – niesynchronicznie. Kolejną cechą jest nieefemeryczność. Nie ma tu określonych ram czasowych. Użytkownik może napisać tylko jeden komentarz lub powracać do danego wątku nawet przez kilka tygodni czy miesięcy. Poza tym nowi członkowie nieraz pojawiają się długo po zniknięciu „starych”.

Wybrane projekty społecznego czytania online „na marginesach książki”

Pierwszym wartym uwagi projektem jest *The Golden Notebook Project* (<http://thegoldennotebook.org>). Jak już wcześniej wspomniano, był to eksperyment przeprowadzony na siedmiu kobietach, których zadaniem było czytać powieść i dyskutować na temat jej zawartości online. *Złoty notatnik* to powieść Doris Lessing z 1962 r. Po tym, jak książkę nagrodzono literacką Nagrodą Nobla w 2007 r., Stein postanowił skontaktować się z autorką i zaproponować jej udostępnienie powieści w ramach eksperymentu. Można powiedzieć, że jest to książka o wątku zarówno psychologicznym, jak i społecznym. Opowiada o załamaniu nerwowym głównej bohaterki, Anny, ale również o załamaniu się społeczeństwa. Podaje krytyce komunizm, stalinizm i wojnę. Powieść najbardziej znana jest jako feministyczny klasyk, ponieważ porusza ważne tematy społecznego i seksualnego wyzwolenia kobiet⁶¹.

Eksperyment rozpoczął się 10 listopada 2008 r. i trwał około 6 tygodni. Siedem kobiet wymieniono na stronie głównej projektu wraz z linkami do ich prywatnych profili. Celem projektu było zachęcenie ludzi do społecznego czytania. Ponadto chciano znaleźć rozwiązania, które pomogą usprawnić i jak najbardziej uefektywnić taki rodzaj czytania. Liczbę uczestniczek ograniczono po to, by łatwo było śledzić ich komentarze. Chciano uniknąć chaosu powodowanego m.in. przez osoby, które pojawiają się i znikają po jednym komentarzu.

---

⁶¹ *Reading Literature in the Digital Age* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.futurelearn.com/courses/reading-digital>.

Jak widać na il. 1, na stronie projektu każda kolejna kartka książki została opatrzona wspomnianym już dynamicznym marginesem, na którym czytelniczki mogły zostawiać swoje komentarze i odpowiadać na komentarze innych. Książkę możemy przeglądać na różne sposoby. Jedną z opcji jest czytanie od strony pierwszej do końca. „Po drodze” można zapoznawać się z opiniami uczestniczek eksperymentu na kolejnych marginesach. Kolejnym sposobem jest odwiedzenie profilu autorki wypowiedzi, która nas zainteresowała. Tam, prócz informacji o danej osobie, mieści się też lista wszystkich jej wpisów ze strony. Kolejnym sposobem jest przejście na dół strony. W stopce znajduje się lista stron posortowanych od tej komentowanej najczęściej do najmniej popularnej. Obok znajduje się również lista najnowszych komentarzy.

The screenshot shows a web browser displaying the page for 'The Golden Notebook' by Doris Lessing. The page title is 'Chapter 1. Free Women 1'. The text on the page describes Anna meeting her friend Molly in the summer of 1957 after a separation. The text includes dialogue and narrative descriptions of their conversation in a London flat. To the right of the text, there is a dynamic margin containing five comments from readers, each with a profile picture, name, and timestamp. The comments discuss the text, such as Anna's state of mind and the relationship between Richard and Molly. Navigation links like 'Home', 'Blog', and 'Forum' are visible at the top right, and a search bar is at the top left.

Ilustracja 1. Strona 410 powieści *The Golden Notebook* wraz z komentarzami zamieszczonymi na dynamicznym marginesie

Źródło: *The Golden Notebook* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://thegoldennotebook.org/book/p410/index.html>.

Innym ciekawym przykładem miejsca, w którym można porozmawiać o książkach na ich marginesach, jest *The Open Utopia* (<http://theopenutopia.org/>). Profesor Stephen Duncombe z Uniwersytetu w Nowym Jorku wpadł na pomysł by *Utopia* Thomasa More'a znalazła się w Internecie. Jest to powieść z 1516 r. opowiadająca o tym, jak mogłoby wyglądać idealne społeczeństwo. Tłumaczy on, że „żyjemy w czasach, w których ludzie mogą rozmawiać z książkami”. Jego celem było stworzenie „książki przyszłości”, „która jest czymś więcej niż tylko zapisane słowami kartki zamknięte pomiędzy okładkami”⁶².

Aby projekt mógł wejść w życie, Duncombe rozpoczął zbiórkę pieniędzy na crowdfundingowej stronie Kickstarter. Udało mu się zebrać ok. 4500 dolarów. Przeznaczył je na hosting, projekt strony itp. Tekst *Utopii* to tłumaczenie znajdujące się w domenie publicznej na stronie Projektu Gutenberg, poprawione i opatrzone nowymi przypisami przez znajomych wykładawców Duncombe.

Utopia została opublikowana z użyciem wspomnianego już narzędzia Comment Press (wtyczka Open Source do silnika blogowego WordPress), które pozwala czytelnikom na komentowanie akapitów lub wersów na marginesie tekstu⁶³. Dyskusje online umożliwia z kolei SocialBook (<https://www.livemargin.com/>), czyli platforma stworzona przez Institute for the Future of the Book (<http://www.futureofthebook.org/>). Dzięki niej użytkownicy mogą nie tylko komentować konkretne fragmenty, ale również dzielić się nimi z innymi, odpowiadać na komentarze, śledzić wypowiedzi innych i/lub dane osoby i tworzyć interaktywne społeczności czytelników i/lub pisarzy⁶⁴. By włączyć się do rozmowy na temat *Utopii*, należy założyć konto na SocialBook. Po rejestracji książka automatycznie zostaje ustawiona na półce w profilu użytkownika. Teraz wystarczy ją otworzyć, zacząć czytać i pisać⁶⁵. Przykład strony opatrzonej komentarzami poszczególnych fragmentów tekstu widoczny jest na il. 2.

---

⁶² J. Howard, *With „Social Reading” Books Become Places to Meet* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.chronicle.com/article/Social-Reading-Projects/135908/>.

⁶³ *Comment Press. A Word Press Plugin for Social Texts in Social Contexts* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://futureofthebook.org/commentpress/>.

⁶⁴ *Social Book* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://theopenutopia.org/social-book/>.

⁶⁵ Tamże.

The screenshot displays a digital reading interface for the novel 'Utopia' by Thomas More. The main text area features a dynamic margin, with a 20% margin indicator at the bottom. The text reads: 'too much gentle behavior and familiarity he do not mar them, and by too much sufferance of his servants make them his masters. Among these things now rehearsed steal away the day, the month, the year. When do I write then? And all this while I have spoken no word of sleep, neither yet of meals, which among a great number do waste no less time than does sleep, wherein almost half the time of man creepeth away. I, therefore, do win and get only that time which I steal from sleep and meals.' The text is followed by a note: 'For John Clement, my boy, who as you know'. On the left, a 'Conversations' sidebar shows a search bar and a 'Community' section with 2518 members and 18 general comments. On the right, a 'General' comment section is visible, containing several user comments and underlines. One comment reads: 'Keep this complaint about time in mind when we get to the island's descriptions. Utopia will at least attempt to create more free time for its inhabitants.' Another comment says: 'he acknowledges that he must act this way in order to have a pleasant quality of life. However, I would expect, especially from someone writing about his ideal world, a recognition of...'. A third comment states: 'beautiful turn of phrase-gives power to the thoughts themselves'. A fourth comment says: 'Kvetch, kvetch, kvetch!'. Below the comments, there is a section for 'Underlines' with the text: '*I, therefore, do win and get only that time which I steal from sleep and ...'. At the bottom of the comment section, there is a navigation button: 'Next page with comments and underlines'.

Ilustracja 2. Przykładowa strona powieści *Utopia* wraz z komentarzami zamieszczonymi na dynamicznym marginesie

Źródło: *Live Margin* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.livemargin.com/socialbook/client/reader.html#bookId=50042d09e4b06a9f1bb4e636&mode=community>.

Utopia nie jest jedyną książką, którą można ustawić na półce. Na początku 2017 r. w SocialBook (początek 2017 r.) dostępnych było 413 książek. Można tu znaleźć m.in. takie tytuły, jak: *A Midsummer Night's Dream* Williama Szekspira, *Alice's Adventures in Wonderland* Lewisa Carrolla, *Book of Lies* Teri Terry czy *Animal Farm* George'a Orwella. Użytkownicy mogą również dodawać inne teksty (do których mają prawa) i ta funkcja może się przydać na lekcji lub w grupie dyskusyjnej.

Ostatnim przykładem inicjatywy wartej omówienia jest projekt odnoszący się do powieści z Polski. Blogger Tomek Tomczyk, który do niedawna nosił pseudonim Kominek, a teraz podpisuje się jako Jason Hunt, napisał książkę pt. *Thorn*. Na razie wydany został tylko pierwszy tom z trzech. Historia opisana w książce jest pełna zagadek, odsyłaczy i tajemnic. Niedługo po jej premierze powstała grupa na Facebooku o nazwie „THORN: Teorie, rozkminy, sekrety” (<https://www.facebook.com/groups/1695761303990235/?fref=ts>). Założył ją znajomy Tomczyka – Paweł Opydo, oficjalnie nie z inicjatywy autora. W opisie zaznaczono, że jest to grupa do omawiania wszelkich pomysłów rozwikłań zagadek itd.,

Justa Misiewicz
26 sierpnia 2015

"THORN"- runy, litera, oznacza w języku angielskim "born".Cetyckie pierdoly!
Lekcją tej runy jest przesłanie „ nauczyć się, że cierpienie jest konieczne by móc doświadczyć wszystkiego, co oferuje nam życie” To, co na początku może się wydać negatywnym a nawet destruktywnym wydarzeniem, może być cenną lekcją na przyszłość i otworzyć nas na zmiany, które są w życiu nieuniknione.

Lubię to!   Komentarze

Tomek Tomczyk i 7 innych użytkowników

Robert Jaworski Ciekawe. Dosyć ciekawe. 😊
26 sierpnia 2015 o 14:44 · Lubię to!

Justa Misiewicz 😊 Może to będzie dobry trop.
26 sierpnia 2015 o 15:12 · Lubię to!

Ania Andrzejewska Czy ten kwiat na zdjęciu może przypominać różę?
26 sierpnia 2015 o 18:09 · Lubię to!

Justa Misiewicz To róża z kolcami!
26 sierpnia 2015 o 18:10 · Lubię to! · 1

Tomek Tomczyk Jak miło, że w końcu jest wątek z tytułem książki. Ja tam nie powiem:)
26 sierpnia 2015 o 18:10 · Lubię to! · 2

Ania Andrzejewska Czyli jakieś odniesienie do ukrytej strony nr 1 Magdalena Jakubczak co myślisz, Szerloku? 😊
26 sierpnia 2015 o 18:11 · Lubię to!

Justa Misiewicz Ha! Bię sobie brawo! Zapaliła się nagle żaróweczka pod

Ilustracja 3. Jeden z wątków dodany na tablicy grupy na Facebooku „THORN: Teorie, rozkminy, sekrety” wraz z komentarzami (w sumie 51), m.in. autora powieści

Źródło: Grupa na Facebooku „THORN: Teorie, rozkminy, sekrety” [online] [dostęp 30 września 2017] <https://www.facebook.com/groups/1695761303990235/permalink/1700431073523258/>.

ale w taki sposób, by nie *spojlerować*, czyli nie zdradzać zbyt dużo. Opydo tak napisał na tablicy Tomczyka:

Kochani, na prośbę Tomka, który chce *dbać o dobro czytelników*, jeszcze raz proszę o unikanie bezpośrednich spoilerów z ważnych elementów fabularnych książki. Wiecie, mamy SEKRETNĄ GRUPĘ. Każdy chciałby być w jakiejś SEKRETNEJ GRUPIE. Jestem pewien, że wbije tu przynajmniej parę osób, które dopiero są w trakcie czytania. Upewnijmy się, że ktoś scrollując nie trafi akurat na takie zdanie, które zepsuje mu zabawę⁶⁶.

Liczba członków szybko wzrosła do ponad tysiąca. Sam autor również się w grupie pojawił, ale rolę administratora przyjął później.

Omawianie książki polegało tu na tym, że dana osoba pisała notatkę ze swoim pomysłem, pytaniem itd. i ludzie jej odpowiadali. Często odpisywał również sam autor, informując, że czytelnik idzie dobrym tropem albo że pisze kompletne bzdury.

Fakt, że ostatni z przykładów to grupa na Facebooku, w której czytelnicy dyskutują na temat książki oraz że wypowiada się w niej sam autor, sprawia, że jest to nietypowy przykład społecznego czytania. Nie wpisuje się on w żaden z przedstawionych typów. Tym bardziej jest to przykład ciekawy, ponieważ wyraźnie widać, że wraz z pojawianiem się nowych możliwości idea ta ewoluuje.

Podsumowanie

W swoim artykule pt. *Is Social Reading the Future of eBooks? I Hope Not!* Michael Kozlowski krytykuje społeczne czytanie, pisząc

Społeczne czytanie jest obecnie tylko popularnym określeniem zamiast praktycznym sposobem, jak nawiązać pełne znaczenia stosunki z innymi czytelnikami. Social reading jest często zredukowane do dzielenia się nagłówkami czy krótkimi notatkami na Facebooku czy Twitterze. We wspólnotach zamiast dyskusji na temat miłości do książek pojawiają się bezwstydne reklamy. Czytanie e-booków często

---

⁶⁶ P. Opydo, *Post na tablicy grupy THORN: Teorie, rozkminy, sekrety* [online] 15.08.2015 [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.facebook.com/groups/1695761303990235/permalink/1696245897275109/>.

spłycające jest do spamowania tablicy na Facebooku aktualizacjami o tym, co czytamy, czy dzielenia się okładkami na portalu Pinterest. Jeżeli to jest przyszłość społecznego czytania, to wybieram nie brać w niej udziału⁶⁷.

Chociaż jest w tym poglądzie sporo racji, to jednak wydaje się on mocno przesadzony. Oczywiście są osoby, dla których najważniejsze są rosnące statystyki, które zdają się skupiać głównie na tworzeniu sobie dobrze wyglądającego profilu. Jednak przedstawione w niniejszym artykule przykłady, jak i spora liczba rozbudowanych komentarzy, recenzji, rekomendacji np. w portalu Goodreads zdaje się mówić, że nie jest tak źle, jak twierdzi Kozłowski, i sporo osób interesuje sama dyskusja o książkach, bardziej niż wyrafinowana rozbudowa profilu.

Steve Mayer podkreśla:

Cyfrowa książka, wraz z niezliczoną ilością wejść, staje się pracą, która się nigdy nie kończy, ale stale postępuje, dostarczając zupełnie nową przestrzeń dla pisarzy, czytelników i wydawców. Stein mówi o książce jak o miejscu, w którym gromadzą się czytelnicy⁶⁸.

Książki czytane w sposób społeczny pokazują, że nie muszą być one tylko statycznym tekstem. Publikacja online może stać się miejscem spotkań, w którym odbywają się dyskusje, a ludzie dzielą się swoimi pomysłami. Te interakcje stają się częścią książki, czymś w rodzaju jej rozszerzenia⁶⁹. Można to nazwać wartością dodaną.

Społeczne czytanie rozszerza doświadczenie czytelnika. Zachęca go do nawiązywania kontaktów, wyciągania wniosków, rozmyślań nad tekstem, rozważań, zadawania pytań i rozmowy z innymi. Pomaga też lepiej zapamiętać książkę, dzięki czemu może stać się ona np. tematem do rozmowy na spotkaniu, gdy zapadnie niezręczna cisza. *Social reading* może rozwijać takie umiejętności, jak pisanie recenzji, rekomendacji, komunikacji przez media społecznościowe, poszukiwanie informacji w sieci, bycie członkiem społeczności, która dzieli podobne zainteresowania i uczy pracy w grupie.

---

⁶⁷ M. Kozłowski, dz. cyt.

⁶⁸ S. Moyer, dz. cyt.

⁶⁹ J. Howard, dz. cyt.

Społecznościowe czytanie stało się jednym z elementów definiujących nowe cyfrowe środowisko czytelnicze. [...] Wynalazek prasy drukarskiej przyniósł gwałtowny wzrost czytelnictwa, pojawienie się bibliotek spowodowało zwiększenie dostępności publikacji, a utworzenie czytelni, kół i klubów czytelniczych oraz innych miejsc tego typu, gdzie czytelnictwo mogło być współdzielone, przyczyniło się do wzrostu zainteresowania czytaniem więcej. Takie publiczne fora dla czytania były próbą stworzenia instytucjonalnych ram dla społecznego charakteru czytania. [...] Prawdziwa socjalizacja czytania może zaistnieć tylko wtedy, gdy bariery odległości i czasu zostają pokonane i czytanie ma miejsce na arenie globalnej, przemieniając książki jako takie w miejsca spotkań wokół których *współdzielona dyskusja*, pożyczając termin od Steina, może mieć miejsce⁷⁰.

Warto na koniec zacytować słowa Larry'ego Johnsona – jednego z autorów *The 2011 Horizon Report*, który uważa, że społeczne czytanie „pozwala ruszyć w książkową podróż nie samotnie, ale z innymi czytelnikami”⁷¹. Jest zatem sposobem kontaktu z innymi ludźmi i pozwala też odkrywać różne znaczenia i idee, które podczas czytania w samotności mogłyby zostać niezauważone⁷².

Bibliografia

A Booklover's New Best Friend [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: https://www.amazon.com/gp/product/B00ZV9PXP2/ref=topnav_storetab_kstore?th=1.

AuYeung Catherine, Dalton Sheila, Gornall Sandra, *Book Buzz. Online 24/7 Virtual Reading Clubs and what We've Learned about Them*. „Canadian Journal of Library and Information Practice and Research“ [online] 2007, no. 2 (2) [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://journal.lib.uoguelph.ca/index.php/perj/article/view/237/527>.

---

⁷⁰ J. Cordon-García, dz. cyt.

⁷¹ L. Johnson, R. Smith, H. Willis, A. Levine, K. Haywood, *The 2011 Horizon Report* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/HR2011.pdf>.

⁷² A. Mennella, *What Is "Social Reading"...*

- Bazán Babczonek Joanna, *Global Publishing and Reading Statistics* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: https://www.internationalpublishers.org/images/annual-reports/2015_online_statistics.pdf.
- Buczek Jan Paweł, *Czytanie społecznościowe. Analiza istniejących rozwiązań i projekt nowych funkcji i zastosowań* [praca inżynierska, promotor: doc dr inż Marek Średniawa] [online] Warszawa 2016 [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://repo.bg.pw.edu.pl/index.php/pl/r#/info/bachelor/WUTe5938dae461941c6832de84423cc0f45/?tab=&r=diplo ma&lang=pl&affil=IT>.
- Comment Press. *A Word Press Plugin for Social Texts in Social Contexts* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://futureofthebook.org/commentpress/>.
- Cordón-García José-Antonio, Alonso-Arévalo Julio, Gómez-Díaz Raquel, LinderDaniel, *Social Reading. Platforms, Applications, Clouds and Tags (Chandos Publishing Social Media Series)* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://pl.scribd.com/read/282654970/Social-Reading-Platforms-Applications-Clouds-and-Tags>.
- Erler Michael, *Platona krytyka pisma/oralności oraz teoria pryncypiów* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://peitho.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2016/01/03.pdf>.
- Future of The Book. People* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.futureofthebook.org/people.html>.
- Hilts Paul, *Night Kitchen Offers Multimedia Authoring Tool* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.publishersweekly.com/pw/print/20010507/24068-night-kitchen-offers-multimedia-authoring-tool.html>.
- Hoffert Barbara, *The Book Club Exploded*. „Library Journal” [online] 2006, no. 131(12) [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://lj.libraryjournal.com/2006/07/library-services/the-book-club-exploded/#_.
- Howard Jennifer, *With „Social Reading” Books Become Places to Meet* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.chronicle.com/article/Social-Reading-Projects/135908/>.
- Johnson Larry, Smith Rachel, Willis Holy, Levine Alan, Haywood Keene, *The 2011 Horizon Report* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/HR2011.pdf>.

- Kids & Family Reading Report™ 5th Edition* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: https://d5i0fhmkm8zzl.cloudfront.net/Kids_And_Family_Reading_Report-5thEdition.pdf.
- Kisilowska Małgorzata, Paul Magdalena, Zajac Michał, *Jak czytają Polacy? Raport badawczy projektu „Zmiany kultury czytelniczej w Polsce w kontekście upowszechnienia e-tekstów i urzędzeń pozwalających z nich korzystać”* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2016/06/Jak-czytaja-Polacy-raport-końcowy.pdf>.
- Koryś Izabela, Kopeć Jarosław, Zasacka Zofia, Chymkowski Roman, *Stan czytelnictwa w Polsce w 2016 roku* [online]. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2017, 119 s. [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bn.org.pl/download/document/1493378303.pdf>.
- Kozłowski Michael, *Is Social Reading the Future of eBooks? I Hope Not!* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://goode-reader.com/blog/commentary/is-social-reading-the-future-of-ebooks-i-hope-not>.
- LaTel. Z badań nad wykorzystaniem technologii informacyjnych w bibliologii i informatologii*, pod red. Grzegorza Gmitera, Mikołaja Ochmańskiego i Marcina Roszkowskiego [online]. Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2015, 218 s. [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://pliki.sbp.pl/wydawnictwo/LaTeI_portal.pdf.
- Lloyd Delia, *Five Reasons to Join a Book Club*, „Huffington Post” [online] 04.27.2010 [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://www.huffingtonpost.com/delia-lloyd/five-reasons-to-join-a-bo_b_476162.html.
- Malgras Clementine, *The Future of the Book Is Social. Bob Stein's Insights* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://labodeledition.wordpress.com/2014/04/10/introduction-to-bob-steins-vision-of-the-future-of-the-book/>.
- Mannella Allison, *What Is „Social Reading” and why Should Libraries Care? Wyniki ankiety* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://tametheweb.com/2011/06/14/what-is-social-reading-and-why-should-libraries-care-a-ttw-guest-post-by-allison-mennella/>.
- Michalak Dominika, Koryś Izabela, Kopeć Jarosław, *Stan czytelnictwa w Polsce w 2015 roku* [online]. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2016, 113 s. [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bn.org.pl/download/document/1459845698.pdf>.

- Moyer Steve, *What IF? „Humanities”* [online] 2009, vol. 30, No. 4 [dostęp 30 września 017]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.neh.gov/humanities/2009/julyaugust/feature/what-if>.
- Opydo Paweł, *Post na tablicy grupy THORN. Teorie, rozkminy, sekrety* [online] 15.08.2015 [dostęp 30 września 2017] Dostępny w World Wide Web: <https://www.facebook.com/groups/1695761303990235/permalink/1696245897275109/>.
- Pireddu Mario, *Social Reading. An Opportunity for New Ways of Learning* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.researchgate.net/publication/272191044>.
- Pokorna-Ignatowicz Katarzyna, *Kościół w świecie mediów. Historia – dokumenty – dylematy* [online]. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2002, 76 s. [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: https://books.google.pl/books?id=LfYF2p9AMRsC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.
- Pondel Jolanta, *Cechy informacji dostępnych w Internecie*, „Informatyka Ekonomiczna” 2006, nr 9, s. 366–369.
- Reading Literature in the Digital Age* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.futurelearn.com/courses/reading-digital>.
- Social Book* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://theopenutopia.org/social-book/>.
- Social Book. Guidelines* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://www.livemargin.com/socialbook/client/info_page.html#page=guideline.
- Special Eurobarometer 399. Cultural Access and Participation* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_399_380_en.htm.
- Stein Bob, *A Taxonomy of Social Reading. Category 4* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://futureofthebook.org/social-reading/category-4/index.html>.
- Stein Bob, *A Taxonomy of Social Reading. A Proposal. Categories 1, 2, 3* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://futureofthebook.org/social-reading/categories-1-2-3/index.html>.
- Stetkiewicz Lucyna, *Kulturowi wszystkożercy sięgają po książkę...*, Toruń 2011.
- Stevens J. Richard, *The Kindle vs. the Nook. Two Models of Social Reading*. „International Journal of the Book” [online] 2009, no. 9 [dostęp 30 września

2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://ijb.cgpublisher.com/product/pub.27/prod.458>.

Tod Mary K., *A Writer of History. Wyniki ankiety „Readres Survey”* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://awriterofhistory.com/reader-surveys/2015-reader-survey/>.

Tod Mary K., *A Writer of History. Wyniki ankiety „Favourite Reading Oriented Sites. Readres Choice”* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://awriterofhistory.com/2014/02/17/favourite-reading-oriented-sites-readers-choice/>.

Tod Mary K., *Social Media & Social Reading – an Author’s View* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.writersworkshop.co.uk/blog/social-media-social-reading-an-authors-view/>.

What Is a Book Club? [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bookclubs-resource.com/book-club.php>.

Zickuhr Kathryn, Rainie Lee, *A Snapshot of Reading in America in 2013* [online] [dostęp 30 września 2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.pewinternet.org/2014/01/16/a-snapshot-of-reading-in-america-in-2013/>.

Social Reading in Context of New Technologies: History, Types, Projects

ABSTRACT: Social reading is a phenomenon that engages people in group reading. The aim of this article is to explain social reading with special regard to its online type. As a concept, social reading is quite simple. It is based on the belief that people want to share what they have read, their thoughts, and comments etc. with others so they can receive feedback. Technology is an obvious and natural enabler for those needs. Thanks to that, reading which is associated with the „alone time” becomes a social experience. On the grounds of analysis of texts relevant to the subject, this article discusses essence of social reading – its development, various definitions and types and it presents selected social reading projects.

KEYWORDS: Bob Stein, reading online, social reading, The Golden Notebook Project, The Open Utopia, Thorn.

